

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Efekt souseda ve volbách v Královéhradeckém kraji

Autor práce: David Frič

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Cíle práce jsou formulovány jasně a konkrétně, jsou významné, originální, a současně dosažitelné. Výběr cílů je dobře zdůvodněn.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Práce je solidně teoreticky ukotvena. Analytická část vychází z podrobné rešerše, ve které autor prokázal dostatečný přehled v relevantní literatuře (a to v kapitole 2 na s. 17-24).

Rešerše zahraniční literatury je však příliš stručná a zaměřuje se především na díla zakladatelů. Část, kde diplomant přibližuje „autory zabývající se volební geografii v současnosti“ (s. 18), zahrnuje odkazy na práce publikované v letech 1974 – 1990. Je toto současnost? Letmý pohled do databáze Web of Science ukazuje, že efekt souseda se stal příležitostně zájmem výzkumu geografů i v pozdějších letech, tento vývoj je však v DP ignorován.

Přehled autora v české literatuře je mnohem úplnější. I když zde by čtenář ocenil více přehled konkrétních textů, a nejlépe hlavních myšlenek těchto textů, než přehled jmen autorů (tak jak je to na s. 18-19).

Naopak oceňuji autorovu úspěšnou snahu vysvětlit rozdíl mezi efektem souseda a efektem nákazy, neboť zde při překladu z angličtiny někdy dochází ke zmatení jazyků.

Na druhou stranu by v rešerši neměl vsouvat do myšlenek citovaných autorů svoje vlastní myšlenky (jako na s. 23, v části o volbách do Senátu ČR).

Bylo by vhodnější, kdyby diplomant častěji odkazoval i na konkrétní stránky zdrojového dokumentu, aspoň tam, kde cituje konkrétní fráze z původního textu (někde to tak je, ale chybí např. na s. 22).

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

DP je založena na statistické analýze dat. Autor prokázal dostatečnou znalost analytických metod popisné i vícerozměrné statistické analýzy. Použil poměrně širokou škálu metod, přičemž jejich výběr považuji za vhodný pro dosažení stanovených cílů. Zvládnutí metod autor prokázal solidní a podrobnou interpretací výsledků.

Pokud jde o metodiku v širším významu, tedy postup vedoucí k zodpovězení výzkumných otázek, považuji za nedostatek přílišnou koncentraci jen na statistickou analýzu a praktickou absenci map nebo kartogramů (s jedinou výjimkou na s. 73). Ty by mohly nejen „přispět k tomu, aby se čtenář

neztrácel v záplavě čísel...“ (jak David Frič píše na s. 44), ale ukázat i prostorový kontext výsledků, který by mohl vést i k jiným interpretacím než jsou ty, založené jen na statistické analýze. Využití kartografických metod (a to nejen pro vizualizaci výsledků, ale i pro analýzu) by umožnilo zahrnout také studium efektu kandidáta v obcích v okolí místa jeho bydliště, tedy otázku úbytku síly efektu se vzdáleností, které se autor vyhýbá. (Autor sice uvádí, proč se efektu mimo hranice obcí bydliště nevěnuje, ale toto zdůvodnění není přesvědčivé.)

V Kapitole 7 chybí bližší zdůvodnění výběru nezávisle proměnných (autor podle svého komentáře použil metodu „vše, co je dostupné“ – nebo tomu bylo jinak?), i definice (či popis konstrukce) vybraných ukazatelů (například jestli mezi „svobodné“ patří i ovdovělí a rozvedení – jak se zdá z uvedené definice, nebo jestli mezi „menšiny“ patří i Moravané, Slezané a lidé, kteří neuvedli národnost). Toto vymezení je důležité pro interpretaci výsledků. O čem například vypovídá často interpretovaný ukazatel (nezávisle proměnná) „počet ekonomicky subjektů v obci“ (který je implicitně považován za ukazatel ekonomické aktivity)? Totiž pokud vybereme všechny ekonomické subjekty, budou mít mezi nimi početní převahu živnostníci, a jejich vysoký podíl můžeme čekat nejen v ekonomických centrech, ale i v některých periferních regionech, kde lidé pracují na ŽL z důvodu nedostatku dostupné práce v zaměstnaneckém poměru; takový ukazatel pak nemusí indikovat ekonomickou aktivitu v tom významu, jak je v DP interpretována. Jinak bude vypadat „mapa“ nezávisle proměnné, pokud ji budeme definovat jako počet ekonomických subjektů se zaměstnanci, nebo např. s více než 5 zaměstnanci.

Ostatní metodické poznámky jsou jen dílčí:

V interpretaci dat prezentovaných v grafech 1 až 6 by měl být brán v potaz spíše poměr než rozdíl hodnot (jednoduše rozdíl 5 % je jinak významný, jde-li o rozdíl mezi hodnotami 5 a 10 nebo hodnotami 25 a 30).

Prosím o vysvětlení metody výpočtu podílů v tab. 7 a 9. Proč součet nedává 100%?

Ze vztahu, který je statisticky nevýznamný, nemá smysl na cokoli usuzovat – a proto to ani komentovat (jako vztah efektu kandidáta a podpory SPD na s. 82-83).

V tab. 13, 14 a 15 měl být uveden také index determinace (R^2) jako charakteristika vypovídací schopnosti modelu. Bez toho totiž dochází k tomu, že mohou být vyvozovány silné závěry z ne zcela přesvědčivých dat. Například tvrzení o existenci pozitivní závislosti mezi bydlištěm kandidáta a volební podporou ANO v parlamentních volbách vychází z modelu, ve kterém všechny nezávisle proměnné dohromady vysvětlují jen 23,5% variability závisle proměnné, a navíc proměnná přítomnost kandidáta vstupuje do regresního modelu na samé hranici významnosti (Sig. = 0,045).

Analytická část práce (správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy)

Analýza je obsažena v kapitolách 5, 6 a 7. Každá z nich analyzuje efekt souseda z jiné stránky, a toto rozčlenění do kapitol je účelné. Kapitola 6 by však měla mít jiný titul než „Analýza efektu souseda“, protože tato analýza je i v kapitolách 5 a 7.

Analytická část celkově je logicky uspořádaná a argumentačně správná, ale velmi popisná. Pro sdělení informací zde mohly být použity místo částí textu a tabulek mapy, kartogramy i analytičtější nástroje, jako např. ukazatel koncentrace hlasů do obcí s kandidáty. V tab. 7 mohl být vypočten a graficky vyjádřen rozdíl mezi oběma částmi tabulky (který by vlastně ilustroval efekt souseda

v různých velikostních skupinách obcí a u různých politických stran.

Interpretace výsledků regresní analýzy (kap. 7) je solidní, správná, ale nepřesvědčivá. V interpretaci měla být věnována pozornost především efektu souseda. Zvláště slabá je interpretace modelů pro senátní volby. Některé výsledky, které nevycházejí podle očekávání, prostě nejsou interpretovány. Autor komentuje i jiné výsledky regresních modelů, s cílem charakterizovat elektorát politických stran, a v tom, samozřejmě, nemůže jít v takto zaměřené DP do hloubky. Je otázka, jestli se tomu měl vůbec věnovat a v tomto ohledu raději neodkázat na literaturu; podle mého názoru je však dobře, že se i této interpretaci věnuje, protože tím vlastní analýzu k efektu souseda dává do kontextu a ukazuje věrohodnost svých výsledků – tyto dva zájmy (efekt souseda a jeho politologický kontext) však mohly být při interpretaci vhodněji odděleny.

Závěry práce (odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.)

V Závěru autor jasně odpovídá na stanovené otázky a hypotézy stanovené v Úvodu. Závěr je shrnutím výsledků (to je správné), ale chybí jejich zasazení do širšího kontextu.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: **výborná** / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / **velmi dobrá** / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / **velmi dobrá** / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Po formální stránce je práce na vysoké úrovni, jen s dílčími nedostatky. V jazyce se místy objevují výrazy, které v akademickém textu nejsou obvyklé. Mám na mysli slovo spousta („spousty míst“, s. 13, „na spoustě analýz“, s. 18, „spousta pojednání“, s. 18, „spousta prací“, s. 22, „spousta lidí“, s. 26, 60, „spousta osobností“, s. 59) a výrazy jako „zákony jsou zvláštní...“, s. 25, „databáze dat“, s. 44, „neobvykle navrhc“, s. 62, „si ukážeme ukázkový výstup“, s. 78, apod. Odkaz na zdroj jen „Info.cz“ jen velmi obecný, navíc chybí v seznamu. Namísto odkazu na videorozhovor (Dolejší 2018) by bylo vhodnější odkázat na studii, ze které zde politolog Lebeda vychází. Toto jsou ale jen drobnosti v jinak velmi dobře zpracované DP.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Autor si přes snahu o komplexnost vybírá z problematiky efektu souseda jen určitou část, a to statistickou analýzu efektu v obcích bydliště kandidátů. Nezajímá se o vysvětlení singulárních úspěchů některých silných kandidátů, ani o pokles efektu se vzdáleností, ani o vliv jiné lokální působnosti kandidáta než bydliště (např. působiště kandidáta). Cílem práce je systematická, statistická analýza vybraného sektoru problematiky. V té je autor dobrý, prokazuje svůj přehled, propojuje jednotlivé druhy analýz navzájem; zvláště oceňuji propojení vlastních empirických výsledků s výsledky starších autorů (např. na s. 70) – to dokazuje přehled a zájem. Ale je to přehled jen na vybraném ostrově v moři problematiky sousedského efektu.

V práci také převažuje politologický zájem o rozdíly mezi stranami nad geografickým zájmem o rozdíly mezi místy, popř. místními společnostmi/elektoráty. V tom je práce paradoxně málo geografická. Např. rozdíly mezi obcemi jsou sledovány jen z hlediska populační velikosti. Co jiné geografické faktory, jako je poloha, migrační atraktivita aj.?

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Jak byste souhrnně označil politické strany, u kterých se efekt souseda neprojevuje (nebo jen velmi slabě)? Je možné je označit např. „populistické“? Nebo „ideologické“? Co vlastně mají tyto strany společného?

S výjimkou nejmenších obcí vychází v Tab. 1 negativní vliv efektu souseda na účast (mobilizaci voličů). Bylo nějak testováno, jestli je tento vliv významný? Pokud ano, čím byste tento vliv vysvětlil?

Jaké jiné geografické faktory, kromě velikosti obce, by mohly v podmínkách ČR ovlivňovat sílu efektu souseda? Jakými metodami by bylo možné vliv těchto geografických faktorů analyzovat?

Datum: 11. května 2018

Autor posudku: Petr Daněk

Podpis: